

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติตามแนวที่ฝังปรารถนานั้น คือ ความมั่นคงก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่สามารถเอาตัวรอดจากสภาวะเหตุการณ์ที่โลกผันผวนไปได้อย่างราบรื่น และพร้อมกันนั้นประชาชนภายในประเทศก็ต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีภายใต้การปกครองที่เหมาะสม มีวัฒนธรรมของตนเอง เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิต และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่รัฐบาลที่สามารถดำเนินการได้ เพราะ การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลถึงการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง การปกครองของประเทศ ดังพระบรมราโชวาทของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันที่ได้พระราชทาน เกี่ยวกับการศึกษาดังมีข้อความว่า

การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมบ้านเมืองใดให้ การศึกษาที่ดีและครบถ้วนพอเหมาะกับทุก ๆ ด้าน สังคมบ้านเมือง นั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถดำรงรักษาความมั่นคงของ ประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป¹

ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของประชากรและ ความก้าวหน้าของประเทศ โดยปกติแล้วประชาชนทุกคนย่อมได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ แห่งตนในลักษณะที่แตกต่างกันหลายรูปแบบ เพราะรูปแบบการศึกษามีทั้งที่เป็นระบบในโรงเรียน

¹พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, ประมวลพระราชดำรัสและพระบรม ราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ 2524 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2525), หน้า 234.

นอกระบบโรงเรียน ตลอดจนการศึกษาแบบอิตริลีย์ แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสของแต่ละบุคคล การศึกษาที่บุคคลได้รับประการสำคัญ คือ การได้ศึกษาเล่าเรียนภายในกรอบของระบบการศึกษา ที่ได้จัดไว้อย่างมีรูปแบบ เพื่อให้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างมีเป้าหมาย เช่นเดียวกับรูปแบบของการศึกษาที่ดีต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ การวางแผนการศึกษาย่อมแตกต่างกันในแง่ของวัตถุประสงค์ บางครั้งการวางแผนการศึกษาอาจจะเป็นไปเพื่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจหรือ อาจจะ เป็นไปเพื่อการศึกษาดโดยตรง แต่ถึงอย่างไรการวางแผนการศึกษาในแต่ละยุคแต่ละสมัย ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะและความต้องการทางการศึกษา สภาพเศรษฐกิจ สังคม² สังคมย่อมมีพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นวิวัฒนาการทางการศึกษาจึงเป็นความพยายามของสังคมที่จะหา ระบบและวิธีการจัดการศึกษา เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะ การวางแผนการศึกษาหรือโครงการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงสภาพสังคม เป็นหลัก เนื่องจากการศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม การศึกษามีอาจจะแยกตัวออกเป็น อิสระได้ สถาบันทางสังคมหรือตัวการอื่น ๆ ย่อมที่จะทำให้การศึกษาได้ผลกระทบ³ เพราะงาน ด้านการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของชาติ ความเจริญหรือความเสื่อมของชาตินั้นย่อมขึ้นอยู่กับ การศึกษาของบ้านเมืองเป็นสำคัญ⁴ ฉะนั้นการวางแผนการศึกษาหรือโครงการศึกษา ตลอดจน การดำเนินงานทางการศึกษาจำเป็นต้องนำความรู้ และข้อมูลทางการศึกษาด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น ข้อมูลทางด้านสังคม ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลทางด้านการเมืองการปกครอง ตลอดจนการนำข้อมูลทางด้านการศึกษาเปรียบเทียบหรือข้อมูลการศึกษาของต่างประเทศมา ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนนโยบาย และปฏิบัติทางการศึกษาให้เหมาะสม และ ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การนำแนวทางการศึกษา ของต่างประเทศนอกจากจะได้เห็นรูปแบบการจัดการศึกษาแล้วยังทำให้เกิดประโยชน์ในการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, การวางแผนการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2512), หน้า 20.

³รตนา ตุงคสวัสดิ์, พื้นฐานการศึกษาทางด้านสังคม (ภาควิชา사วัตตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 2.

⁴โพยม วรรณศิริ, "นิพนธ์พระราชทานปริญญาบัตร." วารสารสภาการศึกษา 5 (มิถุนายน, 2514) : 51-52.

ทำความเข้าใจการดำเนินงานทางการศึกษาของประเทศตน นวัตกรรมของรูปแบบการวิเคราะห์ที่เป็นประโยชน์ และการแสวงหาแบบแผน แนวโน้ม ข้อสรุปรวบยอด และแม้กระทั่ง "กฎเกณฑ์" ก็เป็นงานส่วนหนึ่งที่มาจากแนวทางการศึกษาของต่างประเทศ^๕ หรืออิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศ

ก่อนการปฏิรูปทางการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าการศึกษาของชาวไทยจะมีสถานที่เรียนที่เรียนอยู่ที่วัด วัง และบ้านก็ตาม แต่ปรากฏว่า อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทในการศึกษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา ดังจะเห็นได้ชัดว่าสมัยสุโขทัยมีการติดต่อกับสังคมชนชาติอื่นรวมทั้งการติดต่อกำขายกับต่างประเทศ เช่น ลังกา อินเดีย อินโดนีเซีย^๖ อนึ่งในสมัยนี้มีการนำเอาพุทธศาสนาจากประเทศลังกา มาเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งก่อนที่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์จะรวบรวมคนไทยให้เป็นอาณาจักรสุโขทัยได้ ประชาชนต่างนับถือลัทธิความเชื่อมากมาย ตามหลักศาสนาแล้ว พระสงฆ์ผู้สืบทอดศาสนาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของศาสนา^๗ พระสงฆ์จะทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจและแก้ไขปัญหา นอกจากการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วยังเป็นครูสอนหนังสือถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ การศึกษาที่ได้รับจากพระนั้นนอกจากวิชาความรู้ยังมุ่งเน้นเรื่องการกล่อมเกล่าจิตใจให้มีสติสัมปชัญญะ มีเมตตาธรรม มีความรอบคอบ^๘ ซึ่งนับได้ว่าการนำเอาพุทธศาสนามาใช้นี้มีประโยชน์ต่อทั้งการปกครอง และการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน

^๕เอ. อาร์. เทเรอร์เวย์, การศึกษาเปรียบเทียบ แปลโดย ชนิตา รัชกุลผลเมือง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไต้เต็ดโปรดักชั่น, 2526), หน้า 25.

^๖สมบูรณ์ นรนาถพ, ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร: อักษรการพิมพ์, 2524), หน้า 56.

^๗สุชิน ปุญญาภาณ, ศาสนาเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530), หน้า 13.

^๘จำนงค์ อริวัสนสิทธิ์, สังคมวิทยาศาสนา (กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา, 2525), หน้า 147.

^๙วุฒิชัย มูลศิลป์, "สองทศวรรษการศึกษาไทย. "วารสารการศึกษาแห่งชาติ 16 (เมษายน - พฤษภาคม 2525) : 33.

ทั่วไป อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศ ที่นำมาปรากฏในการศึกษาอย่างชัดเจนอีกประการหนึ่งคือ ในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีการดัดแปลงอักษรมอญมาเป็นอักษรไทย นอกจากนี้พระองค์ยังมีความมุ่งหมายที่จะให้คนไทยสมัยนั้นมีความรู้ในวิชาชีพ โดยเฉพาะการทำเครื่องปั้น เครื่องปั้นดินเผา การปั้นถ้วยชาม พระองค์จึงเสด็จไปประเทศจีน และได้นำช่างชาวจีนมาอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไป^{๑๐} ซึ่งถือว่าเป็นการนำเอาการศึกษาของต่างประเทศมาใช้ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีบ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองมาก การติดต่อกับชาวต่างประเทศก็มีมากกว่าสมัยสุโขทัย ประชาชนได้เรียนรู้ภาษาต่างประเทศมากขึ้น ทั้งภาษาบาลี สันสกฤต ฝรั่งเศส เขมร มอญ และจีน^{๑๑} นอกจากนี้คนไทยในสมัยนี้ก็ได้เอาวิชาความรู้ และศิลปวิทยาการบางอย่างมาใช้ ซึ่งได้แก่วิธีหล่อปืนไฟ การใช้ปืนไฟในสงคราม เป็นต้น โดยเฉพาะรัชสมัยพระนเรศวรมหาราช การที่พระองค์เคยตกเป็นเชลยของพม่าและอยู่ที่ประเทศพม่า ย่อมที่จะได้เรียนรู้ตำราพิชัยสงครามของประเทศนี้เป็นอย่างดี เมื่อพระองค์กลับมากองศรีอยุธยาได้พยายามให้ประชาชนได้เรียนรู้ การทำศึกษาสงครามอย่างเฉลียวฉลาด ถึงแม้ว่าเกือบตลอดรัชสมัยของพระองค์ได้ทรงอุทิศเวลาให้เวลากับสงครามเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยิ่งใหญ่แก่กรุงศรีอยุธยาแต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำนุบำรุงทางด้านการศึกษาของพระองค์ การศึกษาของประชาชนสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นการศึกษาเพื่อวิชาชีพ ตลอดจนศิลปวิทยาการต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ได้มาจากการค้าขายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะโปรตุเกสในฐานะที่เป็นประเทศตะวันตก ชาติแรกที่เข้ามาค้าขาย การค้าขายเช่นนี้ไม่เพียงก่อให้เกิดความมั่นคง และความมั่งคั่งแล้วยังทำให้พระองค์มีโลกทัศน์เกี่ยวกับการนำความรู้จากต่างประเทศมาปรับปรุงบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรือง ดังจะเห็นได้ว่าพระองค์ได้ส่งทูต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๐} เรื่องศรี ศรีทองและคณะ, ปฐมนิเทศทางการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527), หน้า 22.

^{๑๑} สวัสดิ์ จงกล วิวัฒนาการการจัดการบริหารการศึกษา เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการครั้งที่ 3 บทเรียนในรอบร้อยปีที่ผ่านมาเสนอต่อ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 4-8 สิงหาคม 2512, หน้า 4.

ไปเจริญพระราชไมตรีกับกษัตริย์ออลันดา ก่อนที่จะสวรรคตเล็กน้อย^{๑๒} ครั้นถึงรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การติดต่อกับชาวต่างประเทศเป็นไปอย่างกว้างขวาง ความมุ่งหมายของชาวต่างประเทศที่เข้ามานั้นก็แตกต่างกัน บางประเทศเข้ามาเพื่อการค้า เช่น จีน อินเดีย แต่บางประเทศโดยเฉพาะประเทศแถบยุโรป ความมุ่งหมายเพื่อการเผยแผ่ศาสนา แม้ว่าพระองค์ทรงเป็นพุทธศาสนิกชนแต่ก็ได้ทรงกีดกันเรื่องการเผยแผ่ศาสนาของชาวยุโรปแต่อย่างใด ดังนั้นทุกชาติที่เข้ามาจึงมีโอกาสมาสืบศาสนาของตนเพื่อสอนศาสนาของตนเอง นอกจากนี้ในรัชสมัยของพระองค์ยังมีการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น การสร้างพระราชวังที่ลพบุรี จากการก่อสร้างทำให้ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสเรียนรู้ศิลปวิทยาการ เช่น สถาปัตยกรรม วิศวกรรม การอาชีวศึกษา รวมทั้งการช่างแขนงอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง^{๑๓} ในรัชสมัยของพระองค์ยังได้มีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชาการก่อสร้าง การทำน้ำประปา การทำน้ำพุ ช่างเงิน ช่างทองในประเทศฝรั่งเศส^{๑๔} เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาบ้านเมือง ตลอดจนการพัฒนาด้านการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาชีวศึกษา การศึกษาสมัยกรุงศรีอยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองมาก สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะว่าได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศทั้งในเอเชียและยุโรป

สมัยกรุงธนบุรี ถึงแม้ว่าบ้านเมืองจะอยู่ในสภาวะที่เป็นช่วงการกอบกู้อิสรภาพจากพม่า การที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะทรงทำนุบำรุงด้านการศึกษาอย่างจริงจังจึงมีน้อยมาก พระองค์ทรงใช้เวลาตลอดรัชสมัยกับการปราบปรามข้าศึกที่จะมารุกราน^{๑๕} แต่อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศยังปรากฏอย่างเด่นชัด ด้วยเหตุที่พระองค์จะต้องทำศึกสงคราม

ศูนย์วิทยพัทยากร

^{๑๒} คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

ความสำคัญของรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในประวัติศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2533), หน้า 13.

^{๑๓} ลีนี่ หะวานนท์, การศึกษากับสังคมไทยก่อนปฏิรูปการศึกษา: วิเคราะห์จากหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 และกฎหมายตราสามดวง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 73.

^{๑๔} สมบูรณ์ พรหมภาพ, ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย, หน้า 11.

^{๑๕} เชื้อ สาริมาณและคณะ, วิชาครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (วิชาครูตอน 1 : หลักการศึกษา) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การคุรุสภา, 2518), หน้า 2.

ห้องสมุดถาวร สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กับพม่า ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นไปในด้านการเรียนรู้ตำราพิชัยสงคราม และการเรียนรู้กลยุทธ์ ในการป้องกันราชอาณาจักรเป็นสำคัญ

อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศที่นำมาใช้กับการศึกษาของไทยในสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2414) ได้มีแนวโน้มทางการศึกษาแผนใหม่ เช่นมีการ นำเอาวรรณคดีของต่างประเทศ โดยเฉพาะวรรณคดีพม่าและจีน มาแปลเป็นภาษาไทย ซึ่ง ถือได้ว่าเป็นการศึกษาเรื่องราวของต่างประเทศอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงวิชาการ ต่าง ๆ ที่เคยได้รับจากยุโรปในสมัยกรุงศรีอยุธยามาใช้อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศมีมากขึ้น เพราะการเข้ามาติดต่อเจริญพระราชไมตรีทางการค้า ซึ่งนอกจากชาวต่างประเทศจะเข้ามา เพื่อการค้า และการเผยแผ่ศาสนาแล้ว ยังได้นำเอาเหตุผลทางการเมือง คือ การล่าอาณานิคม เข้ามาอีกด้วย¹⁶ ในรัชสมัยนี้ นอกจากวิทยาการศิลปความรู้ทางด้านช่างและภาษาแล้ว คนไทยยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิชาแพทย์แผนใหม่อีกด้วย รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว การศึกษาด้านอักษรศาสตร์ซึ่งมีการนำรูปแบบการประพันธ์จากต่างประเทศมีมากขึ้น วรรณคดีประเภทร้อยกรองแบบไทยเริ่มเสื่อมนิยม วรรณคดีที่ประพันธ์แบบร้อยแก้วได้รับความ สนใจในการประพันธ์มากขึ้น การให้การศึกษาเกี่ยวกับความรู้และศิลปวิทยาการเกี่ยวกับต่าง ประเทศมีมากขึ้น โดยเฉพาะพระราชโอรสและพระราชธิดา พระองค์ได้ทรงจ้างคณะผู้สอน ศาสนาภาษาบาลีพระอักษรถึงพระตำหนัก ซึ่งจะศึกษาเล่าเรียนวิชาภาษาต่างประเทศ วิชา เย็บปักถักร้อย และวิชาเคหศาสตร์¹⁷

ถึงแม้ว่าสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศยังไม่มีรูปแบบ และอยู่ในแวดวงจำกัด คือศึกษาอยู่เฉพาะเจ้านายและข้าราชการชั้นสูง ตลอดจนรัฐบาลยังไม่ สามารถจัดตั้งโรงเรียน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่เป็นแบบแผนสำหรับประชาชนได้อย่างกว้าง ขวางก็ตาม แต่ความสนใจที่จะเรียนรู้วิทยาการจากต่างประเทศของประชาชนทั่วไปมีพอสมควร

¹⁶ ลีนจี้ พะวานนท์. การศึกษากับสังคมไทยก่อนการปฏิรูปการศึกษา : วิเคราะห์ จากหลักศิลาจารึกหลักที่ 1 และกฎหมายตราสามดวง, หน้า 91.

¹⁷ ดวงเดือน นิศาลบุตร. ประวัติการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 2.

ครึ่งพอลิธิปไตยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกได้ว่าเป็นยุคของการปฏิรูป (AGE OF REFORM) หรือยุคของการทำให้ประเทศทันสมัย (AGE OF MODERNIZATION) อย่างแท้จริง¹⁹ สังคมไทยช่วงนี้มีการเปลี่ยนจากสังคมดั้งเดิมมารับเอาความเจริญแบบใหม่ มีการปฏิรูปประเทศตามแบบตะวันตก เช่น การเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดิน การปฏิรูปการศึกษา และการบริหารงานอื่น ๆ²⁰ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปทางการศึกษา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนชาวไทยได้รับการศึกษา พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า "...หนังสือ เป็นต้น ค่าคุณความเจริญ ของราชการบ้านเมือง ยิ่งกว่าศิลปศาสตร์วิชาการอื่น ๆ ..."²⁰ ตลอดจนมีพระราชประสงค์ที่จะให้ประชาชนทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยนั้น และมีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ดังพระราชดำรัสที่ว่า "...เจ้านายราชตระกูลตั้งแต่ลูกฉันเป็นต้นไป ตลอดจนราษฎรที่ต่ำสุด ได้มีโอกาสเล่าเรียนได้เสมอกันไม่ว่าขุนนางไพร่..."²¹ การจัดการศึกษาในรัชสมัยของพระองค์เป็นต้นมาได้เริ่มการศึกษาอย่างมีระบบแบบแผนขึ้น มีการใช้หลักสูตรที่แน่นอนมีสถานศึกษา เรียกได้ว่าเป็นการศึกษาในระโรงเรียน (Formal Education) การศึกษาของไทยช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ ในการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการศึกษาแบบโบราณมาสู่สากลนิยมอย่างชัดเจน ซึ่งปัจจัยที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาคครั้งนั้นพอสรุปได้ดังนี้²²

¹⁹ วชิรชัย มวลศิลป์, การปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, 2516), หน้า 23.

²⁰ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุพรรณิการ์, ลักษณะสังคมพหุ (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2527), หน้า 64.

²⁰ เอกสารเรื่องการจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ, 2511), หน้า 36.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

²² สุกัญญา ชุมเขต, การศึกษาไทย : อดีต ปัจจุบันและแนวโน้ม (นครปฐม : แผนกบริหารกลาง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524), หน้า 8.

1. ปัจจัยทางการเมืองจากภายนอกประเทศ การแผ่อาณาเขตมายังประเทศแถบเอเชียของมหาอำนาจตะวันตก ทำให้พระองค์จำเป็นต้องปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงประเทศในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาอย่างต้องมีการปฏิรูปให้เป็นไปตามประเทศมหาอำนาจ
2. ปัจจัยทางด้านความต้องการบุคคลเข้ารับราชการเนื่องจากบ้านเมืองอยู่ในระยะเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน การทำงานจึงต้องรับเฉพาะบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ จึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาอย่างมีระบบขึ้นเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถยิ่งขึ้น
3. ปัจจัยจากประสบการณ์ของพระองค์ที่เสด็จประพาสต่างประเทศทั้งในเอเชียและยุโรปทำให้พระองค์ทรงเห็นแบบอย่างการศึกษาของประเทศต่าง ๆ แล้วนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษาของไทยให้เหมาะสม กับสถานการณ์บ้านเมืองสมัยนั้น

อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศมาใช้ในรัชสมัยนี้มีอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นว่ามีการตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบเพื่อให้นักเข้ารับราชการ วิธีการเรียนการสอนก็ได้ปรับปรุงมาจากต่างประเทศ²³ การตั้งโรงเรียนสวนสุนันทาสำหรับสตรีเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการเย็บปักถักร้อย²⁴ นอกจากนี้ยังมีการร่างโครงการศึกษาหรือแผนการศึกษาชาติเพื่อนำมาใช้สำหรับการจัดการศึกษาให้ดำเนินไประบบ การร่างโครงการศึกษาดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงให้พระยาศรีสุริยวงศ์ (ม.ร.ว. เปีย มาลากุล) เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศอังกฤษ ศึกษาการจัดการศึกษาของประเทศอังกฤษแล้วร่างเป็นโครงการศึกษาขึ้นในปี พ.ศ. 2441²⁵

โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ภาค ภาคหนึ่งว่าด้วยการจัดการศึกษาในกรุงเทพมหานคร ภาคสองว่าด้วยการจัดการศึกษาในเมือง การศึกษาในโครงการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ การศึกษาสามัญ และการศึกษาสายพิเศษ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ เอกสารเรื่องการจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. หน้า 19.

²⁴ กฤษณา สินไชย, 200 ปี ของการศึกษาไทย ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525) , หน้า 11.

²⁵ เจริญ ไวรวิจนกุล, การศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ม.ป.ป.), หน้า 66.

ก. การศึกษาสายสามัญ แบ่งลำดับชั้นเป็น

1. การศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้นแรก (มูลศึกษา)
2. การศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา)
3. การศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา)
4. การศึกษาเล่าเรียนเบื้องต้นสูง (อุดมศึกษา)

ข. การศึกษาพิเศษ เป็นการเรียนวิชาจำเพาะสิ่ง เพื่อให้เกิดความชำนาญ
เป็นต้นว่า

1. ฝึกหัดเป็นครูอาจารย์ ผู้รับราชการฝ่ายพลเรือน และเป็นผู้รังวัดทำแผนที่
2. ศึกษาศิลปะ กฎหมาย การแพทย์
3. ศึกษาในการช่าง ทัศนกรรม เอนจิเนียร์เครื่องกล
4. เรียนการค้า การเพาะปลูก
5. การสั่งสอนในวิชา และความรู้พิเศษอื่น ๆ ²⁶

ส่วนการจัดการศึกษาในหัวเมืองก็อาศัยคณะสงฆ์ และกระทรวงมหาดไทย นอกจากนี้
ได้จัดพิมพ์หนังสือแบบเรียนหลวงพระราชทานพระภิกษุสำหรับใช้สอนนักเรียนตามหัวเมือง²⁷

โครงการศึกษา พ.ศ. 2445 โครงการศึกษาลับนี้ได้ดัดแปลงการจัดการศึกษา
ของประเทศญี่ปุ่น โดยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ ไปรับเสด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมารที่ประเทศญี่ปุ่น และ
ในโอกาสนั้นก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงตรวจการศึกษาไปดูการศึกษาของญี่ปุ่นด้วย
โครงการศึกษาลับนี้มีลักษณะ ลักษณะสำคัญที่ได้รับจากการศึกษาของญี่ปุ่นคือ การศึกษาพิเศษ

²⁶ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เอกสาร
ประกอบการสอนวิชา 411600 หลักและพื้นฐานการศึกษาไทย ชุดที่ 4 (อัดสำเนา),
หน้า 2.

²⁷ สุนทร ชุมเขต, การศึกษาไทย : อดีต ปัจจุบันและแนวโน้ม, หน้า 10.

หรืออาชีวศึกษา^{๓๐} โครงการศึกษา พ.ศ. 2445 แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ฝ่าย คือ การศึกษาฝ่ายพุทธจักร ซึ่งได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรม รวมทั้งการศึกษาวิชาสามัญเป็นการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปดำเนินการโดยพระสงฆ์ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งคือการศึกษาฝ่ายอาณาจักรคือ ศึกษาวิชาสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพิเศษ มุ่งฝึกอาชีพเฉพาะอย่าง

โครงการศึกษาดับต่อมาคือ โครงการศึกษา พ.ศ. 2450 และโครงการศึกษา พ.ศ. 2450 ถึง แม้ว่าจะไม่ได้นำเอาการจัดการศึกษาของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในทางวางโครงการศึกษาก็ตาม แต่ได้จัดการศึกษาล้ายคลึงกับโครงการศึกษา พ.ศ. 2445 โดยมีการแก้ไขปรับปรุงเล็กน้อย^{๓๑}

เมื่อสิ้นสุทธรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้พัฒนายิ่งขึ้น และเป็นช่วงที่โลกทัศน์ของคนไทยที่มีต่อทั้งประเทศ ตะวันตกและตะวันออกค่อนข้างกว้างขวาง^{๓๒} ในรัชสมัยของพระองค์นี้ ได้มีการใช้โครงการศึกษา เพื่อเป็นนโยบายการจัดการศึกษาอีก 3 โครงการ คือ โครงการศึกษา พ.ศ. 2456 โครงการศึกษา พ.ศ. 2458 และโครงการศึกษา พ.ศ. 2464

โครงการศึกษา พ.ศ. 2456 ได้แก้ไขโครงการศึกษาใหม่โดยขยายหลักสูตรประถมศึกษาให้เรียน 5 ปี คือ เรียนวิชาสามัญ 3 ปี วิชาอื่น 2 ปี หลักสูตรสำหรับผู้หญิงไม่บังคับให้เรียนวิชาอื่นในชั้นประถมศึกษา เมื่อเรียนจบประถมศึกษา 3 ปีแล้ว เรียนต่อมัธยมศึกษาได้ ส่วนมัธยมศึกษาให้มีเวลาเรียน 8 ปี^{๓๓}

โครงการศึกษา พ.ศ. 2458 ได้จัดระบบการศึกษาแยกออกเป็นหลักสูตรชายหญิง มีการแบ่งระดับการเรียนของมัธยมศึกษาอย่างชัดเจน คือ มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยม

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๓๐}กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 107.

^{๓๑}สุนัตรา ชุมเกต, การศึกษาไทย : อดีต ปัจจุบันและแนวโน้ม, หน้า 11.

^{๓๒}จมีนอมรดรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช) การศึกษาชาติ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513), หน้า 119.

^{๓๓}กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507, หน้า 227.

ศึกษาตอนกลาง 3 ปี และมีมัธยมศึกษาตอนปลายอีก 2 ปี^{๒๒}

โครงการศึกษา พ.ศ. 2464 โครงการศึกษานับนี้มีความสำคัญมากคือ ได้เริ่มการศึกษาภาคบังคับสำหรับราษฎรทั่วไป นับว่าเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างแท้จริง เด็กทุกคนที่อายุ 7 ปีบริบูรณ์ จะต้องเข้าเรียนจนอายุ 14 ปีบริบูรณ์ โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน อายุเกณฑ์บังคับอาจจะเป็น 8 ปี 9 ปี หรือ 10 ปี ขึ้นอยู่กับท้องถิ่น อนึ่งโครงการศึกษานับนี้ดัดแปลงมาจากโครงการศึกษานับ พ.ศ. 2456 และฉบับ พ.ศ. 2458 ข้อความที่ใช้กันยังมีปรากฏอยู่ในโครงการศึกษานับนี้ และให้เรียนเกี่ยวกับวิชาชีพเพิ่มขึ้น^{๒๓}

โครงการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงแม้ว่าอิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศจะไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด เหมือนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ตาม แต่ได้มีการปรับปรุงการจัดการศึกษาตามโครงการศึกษานับต่าง ๆ แต่การจัดการศึกษาตามแบบของต่างประเทศก็ปรากฏ เช่น การสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้เป็นสถานบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งแรกของประเทศ^{๒๔} นอกจากนี้ยังมีการตั้งโรงเรียนขนาดเล็กหลวงตามแบบพับลิกสกูล (Public School) ของอังกฤษขึ้นอีก^{๒๕}

อย่างไรก็ตามโครงการศึกษานับต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายตามพระบรมราชโองการแห่งองค์พระมหากษัตริย์ ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์^{๒๖} แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะการที่จะให้โครงการศึกษาหรือแผนการศึกษาดำเนินไปตามวัตถุประสงค์นั้น ย่อมประกอบไปด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น ปัจจัยทางด้านเมือง ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัย

ศูนย์วิทยพัทยากร

^{๒๒} วรวิทย์ วคินสการ, การศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสารมวลชน, 2519), หน้า 402.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๒๓} กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507, หน้า 278.

^{๒๔} ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2459-2509 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510), หน้า 35.

^{๒๕} หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล กำเนิดโรงเรียนมหาดเล็กหลวง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2517), หน้า 2.

^{๒๖} สิ้นจี้ พะวานนท์, กฎหมายการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 46.

ทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น และการที่ได้ศึกษาการศึกษาของต่างประเทศย่อมเป็นที่สำคัญ
อย่างหนึ่งที่จะทำให้แนวนโยบาย การดำเนินงานเพื่อการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม
ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละสมัยด้วย

อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศโดยเฉพาะรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนับได้ว่าเป็นสมัยของการ
ยอมรับวัฒนธรรมและแนวทางการศึกษาของต่างประเทศอย่างแท้จริง^๗ ดังนั้นการศึกษา
อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศโดยเฉพาะการเลือกสรรการจัดการศึกษาของประเทศที่
ถือได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อนำมาปรับปรุงตัดแปลงให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาของ
ตนเอง ย่อมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ อนึ่งการที่เข้าใจการศึกษาในปัจจุบันย่อมจะต้องทราบ
ความเป็นมาของการศึกษาในอดีตด้วย เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์จะช่วยเป็น
ข้อมูลพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจและวิเคราะห์ปัจจุบันกาลได้อย่างต่อเนื่องและมีเหตุผล
จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาอิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศที่มีต่อโครงการศึกษา
พ.ศ. 2441 ถึง พ.ศ. 2464 ย่อมที่จะมีประโยชน์ในการวางแผนการศึกษาของชาติให้เจริญ
ก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศที่มีผลต่อการนำมากำหนดใช้กับ
โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ถึงโครงการศึกษา พ.ศ. 2464.

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งค้นคว้าถึงอิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศ ที่มีผลต่อการนำปรับปรุง
ตัดแปลงใช้กับโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ถึงโครงการศึกษา พ.ศ. 2464 ตลอดจน
พิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศมีผลต่อโครงการศึกษา

^๗ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. ความทรงจำ
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมนักประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 194.

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังศึกษาถึงผลและปัญหาที่เกิดจากอิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศที่มีต่อ
โครงการศึกษาช่วงระยะเวลาอีกด้วย

คำจำกัดความ

อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศ หมายถึง แนวความคิดทางการศึกษาของ
ประเทศต่าง ๆ ที่มีผลต่อการศึกษาไทย

โครงการศึกษา หมายถึง พระบรมราชโองการที่กำหนดรูปแบบการศึกษาไทย
ระหว่าง พ.ศ. 2441 ถึง พ.ศ. 2464 จำนวน 7 ฉบับ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ถือว่าข้อมูลที่ได้จากเอกสารในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารอื่น ๆ
ของทางราชการ รวมทั้งหนังสืออื่น ๆ เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ และแสดงสภาพความเป็นจริง

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาย้อนไปในอดีต ข้อมูลบางตอนบางอย่างขาดหายไปหรือ
ไม่สามารถค้นคว้าได้ อาจทำให้งานวิจัยนี้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์
(Historical Research) ซึ่งได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1.1 รวบรวมหลักฐาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลขั้นต้น (Primary Sources)

ซึ่งได้แก่หนังสือโต้ตอบ เอกสารรัชกาลที่ 5 เอกสารรัชกาลที่ 6 เอกสารทางวิชาการ
ตลอดจนระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และข้อมูลขั้นรอง (Secondary Sources) ซึ่งได้แก่
หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ รวมทั้งบทความต่าง ๆ แหล่งค้นคว้าข้อมูลดังกล่าวได้แก่
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์เอกสาร
แห่งประเทศไทย หอสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร เป็นต้น

1.2 คัดเลือกและวิเคราะห์หลักฐาน

เมื่อได้หลักฐานซึ่งเป็นเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัย นำหลักฐานเหล่านั้นมาคัดเลือก นำมาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำเชื่อถือได้ โดยวิเคราะห์หลักฐานเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา ระบบการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ ตลอดจนพิจารณาวิเคราะห์ถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองในระหว่างปี พ.ศ. 2441 ถึง พ.ศ. 2464 ด้วย

1.3 ตีความข้อมูลที่คัดเลือกแล้ว

โดยพิจารณาถึงปัจจัยทางด้านต่าง ๆ เช่น ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางการเมืองการปกครองรวมทั้งปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เป็นสาเหตุให้อิทธิพลทางการศึกษา ของต่างประเทศ ที่มีโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ถึง โครงการศึกษา พ.ศ. 2464

1.4 สังเคราะห์ข้อมูลที่คัดเลือก

เป็นการนำข้อมูลที่เชื่อถือได้ทั้งจากการวิเคราะห์ และการตีความมา เรียบเรียงเรียงตามโครงเรื่องที่วางไว้ โดยบางตอนใช้ข้อความที่ปรากฏในเอกสารชั้นต้น และข้อความของนักวิชาการมาสนับสนุนตามแนวคิดของผู้วิจัย

2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการตีความ การสังเคราะห์ นำมาผสมผสาน และ เรียบเรียง

3. นำเสนอรายงานวิจัยเป็นแบบพรรณนาความ (Description) โดยแยก เป็นบทดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ข้อจำกัดของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

คำจำกัดความ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ผลและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 การนำแนวทางการศึกษาของต่างประเทศใช้ก่อนการปฏิรูปการศึกษา

(พ.ศ. 1800 - พ.ศ. 2410)

- 2.1 สมัยกรุงสุโขทัย
- 2.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา
- 2.3 สมัยกรุงธนบุรี
- 2.4 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

บทที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับอิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศในการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2440)

- 3.1 ปัจจัยทางด้านการเมืองจากภายนอกประเทศ
- 3.2 เนื่องจากต้องการบุคคลเข้ารับราชการเพื่อการปรับปรุงประเทศ
- 3.3 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

บทที่ 4 อิทธิพลทางการศึกษาของต่างประเทศที่มีต่อโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 ถึงโครงการศึกษา พ.ศ. 2464

- 4.1 โครงการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - 4.1.1 โครงการศึกษา พ.ศ. 2441
 - 4.1.2 โครงการศึกษา พ.ศ. 2445
 - 4.1.3 โครงการศึกษา พ.ศ. 2450
 - 4.1.4 โครงการศึกษา พ.ศ. 2452
- 4.2 โครงการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - 4.2.1 โครงการศึกษา พ.ศ. 2456
 - 4.2.2 โครงการศึกษา พ.ศ. 2458
 - 4.2.3 โครงการศึกษา พ.ศ. 2464

บทที่ 5 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีความรู้ความเข้าใจในโครงการศึกษาลับต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น
2. มีความรู้ ความเข้าใจในการวางโครงการศึกษาหรือแผนการศึกษาแห่งชาติว่าต้องมีการพิจารณาปัจจัยทางการศึกษาของต่างประเทศด้วย
3. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย อาจนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์การศึกษาในปัจจุบัน รวมทั้งการทำนายแนวโน้มการศึกษาในอนาคต